

MESURES I SUPORTS UNIVERSALS EN EL CENTRE EDUCATIU

Orientacions per als centres en la planificació de mesures i suports universals

Elaborat pels Referents d'atenció educativa inclusiva (RAI), des del curs 2019-20 Formadors d'educació inclusiva (FEI) i el Servei d'atenció a la diversitat i la inclusió (SADI) durant el curs 2017-18 i per la SD d'Educació Inclusiva durant el curs 2018-2019.

ÍNDEX

INTRODUCCIÓ	5
1. PERSONALITZACIÓ DELS APRENTATGES	9
1.1. Múltiples maneres per a la representació i per a l'acció i expressió (DUA)	10
1.2. Metodologies que possibiliten les formes flexibles de treball	11
1.2.1. Ambients/Espais	12
1.2.2. Racons/Tallers	13
1.2.3. Aprenentatge cooperatiu	13
1.2.4. Treball per projectes	14
1.2.5. Docència compartida	14
1.2.6. Aprenentatge entre iguals i apadrinament lector	15
1.2.7. Aprenentatge servei comunitari	15
1.2.8. Capses d'aprenentatge	16
1.2.9. Classe inversa	16
1.3. Suport digital	16
2. ORGANITZACIÓ FLEXIBLE DEL CENTRE	17
2.1. Agrupament flexible de l'alumnat	18
2.2. Docència compartida	18
2.3. Flexibilització horària del centre	19
2.4. Participació de les famílies: Comissions mixtes de treball	19
2.5. Formes flexibles de treball	20
2.6. Organització flexible de l'espai	20
2.6.1. L'aula com espai multifuncional	21
2.6.2. Objectius dels diferents espais de l'aula	21
2.7. Organització de mesures i suports	21
2.8. Organització inclusiva d'estones de lleure	22
2.8.1. Dinamitzadors de pati	23
2.8.2. Mediadors de pati o Guaites	23

2.8.3. Punt d'Informació Jove	23
2.9. Tècniques de gestió d'aula	23
2.9.1. Gamificació a l'aula	24
2.9.2. Càrrecs	25
2.9.3. Rutines	25
3. AVALUACIÓ FORMATIVA I FORMADORA	25
3.1. Avaluació formadora (alumnat)	26
3.1.1. Autoavaluació i coavaluació	27
3.1.2. Rúbrica	27
3.1.3. Portafoli / carpeta d'aprenentatge	27
3.1.4. Compartir objectius i criteris d'avaluació amb l'alumnat	28
3.2. Avaluació formativa (docent)	28
3.2.1. Bases d'orientació	29
3.2.2. Esquemes	30
3.2.3. Mapes conceptuals	30
3.2.4. Diaris de classe	30
3.2.5. Resums (a partir de la pregunta "Què he après?")	31
3.3. Per aconseguir superar les dificultats i errors detectats	31
3.3.1. Tauleta Àgil o Kanban	31
3.3.2. Bastides de suport	32
3.3.3. Hora de consulta setmanal	33
3.3.4. Pactar contractes	33
4. ACCIÓ TUTORIAL I ORIENTACIÓ	33
4.1. Acció tutorial individualitzada	34
4.1.1. Carta de compromís	34
4.1.2. Entrevista amb la família	34
4.1.3. Entrevista tutor-alumne	35
4.1.4. Contractes	35

4.1.5. La tutoria entre iguals	35
4.2. Acció tutorial al grup	36
4.2.1. Cohesió de grup	36
4.2.2. Cercles de diàleg – pràctiques restauratives	36
4.2.3. Assemblea de classe	36
4.3. Programes i projectes específics	37
4.3.1. Prevenció de situacions de conflicte	37
4.3.2. Mediació escolar	37
4.3.3. Filosofia 3/18	38
4.3.4. Educació emocional	38
4.4. Orientació acadèmica i professional	39
4.4.1. Orientació acadèmica	39
4.4.2. Orientació professional	39
5. QUADRE RESUM MESURES I SUPORTS UNIVERSALS	41

1. INTRODUCCIÓ

El present document ha estat elaborat pel grup de Referents d'Atenció Educativa Inclusiva (RAI) de Catalunya i per l'equip SADI (Servei d'Atenció a la Diversitat i la Inclusió).

El 17 d'octubre del 2017 es va publicar el Decret 150/2017 de l'atenció educativa a l'alumnat en el marc d'un sistema educatiu inclusiu, a posteriori van ser nomenats els Referents d'Atenció Educativa Inclusiva (RAI). El grup RAI està format per docents d'arreu de Catalunya amb experiència en el món de l'atenció a la diversitat i la inclusió. Té el suport i l'impuls de l'equip SADI (Servei d'Atenció a la Diversitat i la Inclusió), Direcció General d'Educació Infantil i Primària i la col·laboració dels Serveis Territorials corresponents, o bé del Consorci d'Educació de Barcelona.

Una de les funcions del RAI és elaborar documents per als centres per tal d'avançar en la planificació de mesures i suports i aquesta és la intenció d'aquest document.

El Decret 150/2017 **defineix l'atenció educativa a l'alumnat** que comprèn el conjunt de mesures i suports destinats a tots els alumnes, amb la finalitat d'afavorir el seu desenvolupament personal i social i perquè avancin en l'assoliment de les competències de cada etapa educativa i la transició a la vida adulta, **en el marc d'un sistema educatiu inclusiu**.

Aquest Decret té per objecte garantir que **tots els centres educatius sostinguts amb fons públics dins l'àmbit de l'ensenyament no universitari siguin inclusius** mitjançant l'establiment de criteris que orientin l'**organització i la gestió** dels centres; l'**ordenació de mesures i suports per a l'atenció educativa** i per a la **continuitat formativa** de tots i cadascun dels alumnes, i la **diversificació de l'oferta de serveis dels centres d'educació especial** per esdevenir, també, centres d'educació especial proveïdors de serveis i recursos per als centres educatius ordinaris a fi de completar la xarxa de suports a l'educació inclusiva.

Tot l'alumnat és subjecte de l'atenció educativa que regula aquest Decret i per aconseguir l'equitat i la igualtat, **els alumnes seran atesos amb les mesures i suports que requereixin**. Quan parlem de mesures ens referim a accions i actuacions i quan parlem de suports a recursos personals, metodològics i materials i els ajuts contextuals i comunitaris.

- Els alumnes que requereixen exclusivament **mesures i suports universals**

- Els alumnes que, a més, necessiten **mesures i suports addicionals**

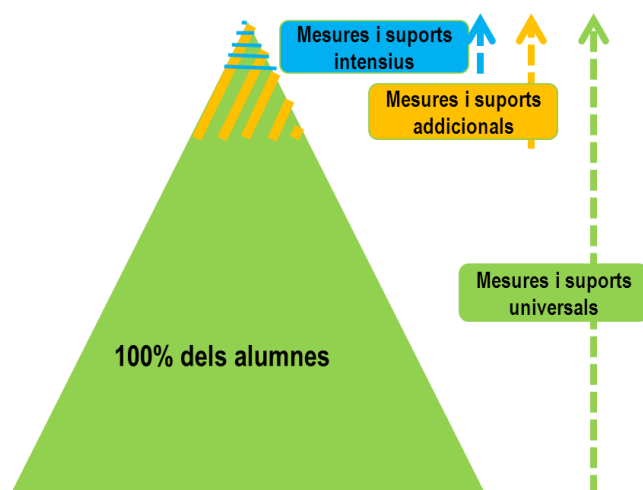
- Els alumnes que sumen a les mesures i suports universals, els addicionals i **els intensius**

Les mesures i suports universals s'adrecen a tots els alumnes, les apliquen tots els professionals del centre i són accions i pràctiques, de caràcter educatiu, preventiu i proactiu, que permeten flexibilitzar el context d'aprenentatge, proporcionen als alumnes estratègies per facilitar-los l'accés a l'aprenentatge i la participació, i garanteixen l'aprenentatge significatiu de tot l'alumnat i la convivència, el benestar i el compromís de tota la comunitat educativa.

Les mesures i suports addicionals són actuacions educatives que permeten ajustar la resposta pedagògica de forma flexible temporal, focalitzant la intervenció educativa en aquells aspectes del procés d'aprenentatge i desenvolupament personal que poden comprometre l'avenç personal i escolar. No es planifiquen per tot l'alumnat, sinó per aquells que ho necessiten. Són sempre temporals.

Les mesures i suports intensius són actuacions educatives extraordinàries adaptades a la singularitat dels alumnes amb necessitats educatives especials, determinades en l'informe de l'EAP i que permeten ajustar la resposta educativa de forma transversal, amb una freqüència regular i sense límit temporal. Han de cercar la màxima participació en les accions educatives del centre i de l'aula, han de facilitar, al docent, estratègies d'atenció als alumnes, i han de sumar-se a les mesures universals i addicionals de què disposa el centre.

El nostre document es centra en les mesures i suports universals que afecten al 100% de l'alumnat.

Què són?	A qui s'adrecen?	Qui els apliquen?	Quines són?	On es concreten?
Accions i pràctiques, de caràcter educatiu, preventiu i proactiu: <ul style="list-style-type: none"> ▪ Permeten flexibilitzar el context d'aprenentatge ▪ Proporcionen estratègies per minimitzar les barreres d'accés ▪ Garanteixen l'aprenentatge significatiu ▪ Garanteixen la convivència, el benestar i el compromís de tota la comunitat educativa 	A tots els alumnes	Tots els professionals del centre coordinats per l'equip directiu, amb la implicació de tota la comunitat educativa	Les actuacions que permeten al centre crear contextos educatius inclusius: <ul style="list-style-type: none"> ▪ Personalització dels aprenentatges ▪ Organització flexible del centre ▪ Avaluació formativa i formadora ▪ Processos d'acció tutorial i orientació ▪ Altres actuacions que contribueixen a l'escolarització i l'educació dels alumnes 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Projecte educatiu de centre ▪ Normes d'organització i funcionament de centre

Constitueixen mesures i suports universals qualsevol de les actuacions que permeten al centre crear contextos educatius inclusius:

- la personalització dels aprenentatges
- l'organització flexible del centre
- l'avaluació formativa i formadora
- els processos d'acció tutorial i orientació
- i aquelles altres actuacions que contribueixen a l'escolarització i l'educació dels alumnes.

En el document que veureu a continuació hem organitzat les mesures i suports d'acord amb els punts que acabeu de llegir. Val la pena esmentar, però, que les mesures i els suports tenen un caràcter transversal i que sovint poden encabir-se en més d'un dels apartats.

De fet, la major part de les mesures universals són metodològiques, és a dir es refereixen a la manera en que organitzem el centre vetllant per l'accés a l'aprenentatge i la participació de l'alumnat, per garantir l'aprenentatge significatiu de tot l'alumnat i la convivència, el benestar i el compromís de tota la comunitat educativa.

Hi ha dues maneres de consultar el present document:

- Consultant-lo llegint el document ordenadament, pàgina rere pàgina (seccions 1-4). Hi haurà una petita presentació de cada mesura/suport i un enllaç a un altre document que amplia de forma esquemàtica la informació.

- Consultant el quadre-llistat de mesures i suports universals (secció 5) que conté enllaços per ampliar, de forma esquemàtica, la informació. Si triem aquesta manera de consultar, no veurem la petita presentació de la mesura/suport, que sí teníem a l'altra forma de consulta, ara veurem només el document que amplia de forma esquemàtica la informació sobre cada mesura/suport.

Esperem que el document us sigui d'utilitat.

1.PERSONALITZACIÓ DELS APRENTATGES

La personalització de l'aprenentatge es pot entendre com el procés pel qual els centres educatius, d'una manera sistemàtica i estructurada, ajuden els estudiants a aprendre, a crear plans personals que condueixin a l'assoliment dels objectius, a formular-ne les aspiracions i a donar evidència del seu aprenentatge i avaluar-lo, acompanyats per docents que donen suport i exerceixen de mentors. La personalització no és un model d'intervenció ni admet una recepta concreta, sinó que és la resposta a l'exigència fonamental de centrar-se en l'alumne i en la formació de la persona en la seva totalitat.

Així en la personalització de l'aprenentatge:

- L'alumne és el protagonista de l'aprenentatge i s'hi ha d'implicar de manera conscient, per la qual cosa cal fomentar la motivació.
- Els docents han de proporcionar estratègies d'aprenentatge que s'adaptin al ritme de cadascú, tot respectant i aprofitant els coneixements, les experiències, destreses i preferències dels alumnes.
- Els docents han de ser assessors i facilitadors d'aquest aprenentatge. Han d'estar ben formats en comunicació i col·laboració, tenir el gust i l'aptitud d'aprendre i conèixer formes diversificades d'avaluació.
- El coneixement es construeix col·laborativament i es promou mitjançant entorns d'aprenentatge que incorporin recerca, resolució de problemes i treball per projectes, en un context que considera que compartir el coneixement és un component intrínsec del procés d'aprenentatge.
- La flexibilització del temps de les activitats, per la qual cosa cal plantejar i adaptar l'organització escolar als requeriments de la personalització de l'aprenentatge.
- La identificació de les necessitats dels alumnes i la concreció dels plans de treball corresponents parteixen del coneixement de les fortaleces i les debilitats de cada alumne a través d'un procés d'avaluació i de diàleg, mantenint sempre una mirada d'altas expectatives per part del docent.
- L'avaluació formativa és part del procés d'aprenentatge. La valoració dels alumnes es basa en els avenços personals i en l'evidència que mostren els resultats de les activitats desenvolupades, que informen del progrés, dels coneixements i d'allò que són capaços de fer.

Per poder realitzar aquesta personalització dels aprenentatges és necessari:

- Implicació per part del claustre.
- Formació del professorat.
- Hores de coordinació entre els docents.
- Treball en equip per part dels docents.
- Canvis metodològics, organitzatius i en l'avaluació.
- Implicació de les famílies en les activitats que es duen a terme a l'escola

1.1. Múltiples maneres per a la representació i per a l'acció i expressió (DUA)

Un model per orientar projectes educatius per a tots: Amb la finalitat d'orientar l'atenció educativa i l'organització de les mesures i els suports, els centres poden fer ús de models que faciliten la personalització d'entorns i la planificació d'activitats, entre els quals destaquem el Disseny universal de l'aprenentatge (CAST, 2008).

El disseny universal per l'aprenentatge (DUA) és un conjunt de principis de disseny curricular, que ens ajuden a avançar cap a un model obert que permeti la participació i l'aprenentatge a tothom. Aquest conjunt de pautes va ser dissenyat pel Center for Applied Special Technology i ja fa anys s'estan aplicant als Estats Units i a altres països.

El Disseny universal de l'aprenentatge (DUA) parteix del model de disseny universal o disseny per a tothom: "és el model en el qual es conceben o projecten des de l'origen - sempre que això sigui possible- entorns, processos, béns, productes, serveis, objectes, instruments, programes, dispositius o eines, de tal manera que puguin ser utilitzats per totes les persones, en la major extensió possible, sense necessitat d'adaptació ni de disseny especialitzat".

Aquest model facilita el marc de referència per a la creació de contextos d'aprenentatge en els quals es proporcionin múltiples maneres de presentar la informació, múltiples formes d'acció i representació i múltiples maneres de comprometre's, sempre tenint en compte l'ús educatiu de les tecnologies de la informació i la comunicació (TIC), com a eines que faciliten la personalització dels aprenentatges i dels suports.

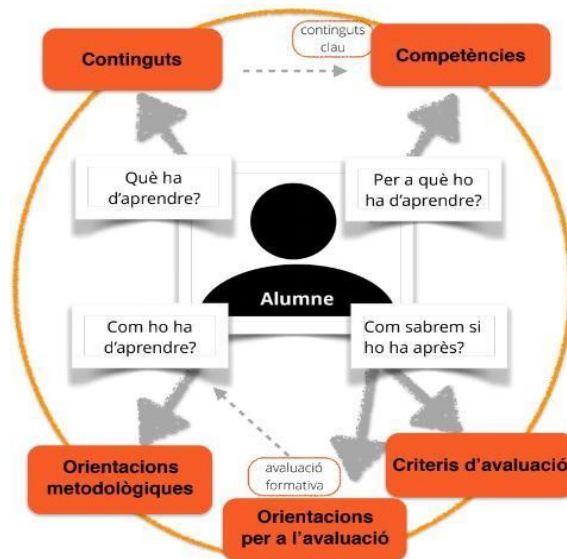
Ampliació informació: [DUA](#)

1.2. Metodologies que possibiliten les formes flexibles de treball

Treballar de forma flexible implica tenir en compte que l'alumne haurà de ser al centre del procés i per això caldrà valorar quina és la metodologia idònia en cada moment i en cada situació. Caldrà tenir en compte que aquelles metodologies que possibiliten que l'alumne estigui actiu i reflexiu faciliten la implicació i la transferència, metodologies com per exemple: treball per ambients, racons, l'aprenentatge cooperatiu, treball per projectes...

Caldrà tenir en compte a l'hora de facilitar la flexibilitat envers el treball:

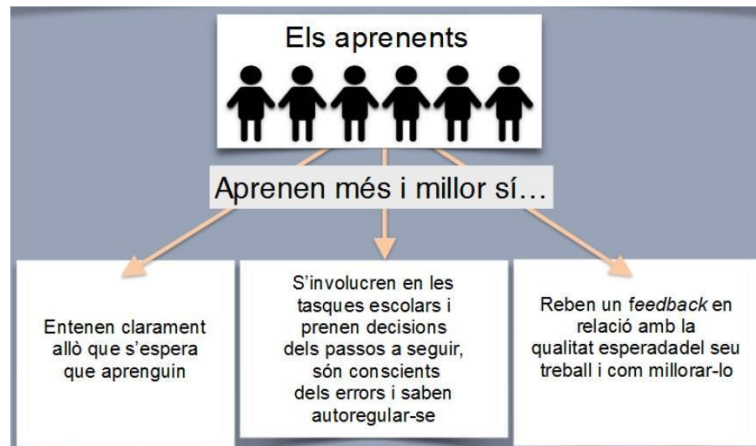
- El paper actiu i protagonista de l'alumne.

- Plantejar aprenentatges competencials.

- Donar importància al paper actiu de l'alumnat dins el procés d'ensenyament-aprenentatge:

DIFERENTS METODOLOGIES QUE POSSIBILITEN LES FORMES FLEXIBLES DE TREBALL:

1.2.1. Ambients/Espais

Els ambients són diferents **espais d'aprenentatge**, de relació i comunicació on a partir de diferents propostes els infants poden actuar, observar, experimentar, construir, inventar, imaginar, compartir, relacionar-se, emocionar-se...i interactuar amb els altres. Els infants disposen d'un temps **d'experiència activa**, construïda per l'adult, però reconstruïda per ells mateixos, on nens i nenes es reuneixen per explorar diverses possibilitats de joc i dels materials.

Els ambients segueixen el model **socioconstructivista**, el qual parteix d'un aprenentatge significatiu per part de l'alumne, que té en compte els seus coneixements previs i en el qual destaca la gran importància que té la relació amb els companys/es.

Ampliació d'informació: [**Ambients/Espais**](#)

1.2.2. Racons/Tallers

Els racons són una estratègia organitzativa que permet donar resposta a la diversitat d'interessos, de capacitats i de ritmes d'aprenentatge de cada nen/a.

Permet flexibilitat en el treball dels nens/es, a partir de les propostes d'activitats: aprenen

a observar, explorar, manipular, experimentar, descobrir, crear...

Dóna als alumnes la possibilitat de refer el treball tantes vegades com ho necessiti, atès que els materials són manipulables. Com a conseqüència ajuda a perdre la por a equivocar-se i a millorar la seva autoestima.

Afavoreix l'autonomia dels alumnes: els nens i nenes aprenen a organitzar-se, a planificar-se la feina, a saber què volen fer.

L'infant participa activament en la construcció del seu aprenentatge i el mestre/a el pot ajudar individualment en el seu progrés.

Facilita el seguiment individual per part del mestre/a i dels progressos i dificultats dels infants.

Ampliació d'informació: [Racons/Tallers](#)

1.2.3. Aprenentatge cooperatiu

El treball cooperatiu és una estratègia didàctica que afavoreix la construcció del coneixement de l'alumnat, l'adquisició de competències comunicatives i habilitats socials mitjançant la participació activa de l'alumne.

La cooperació optimitza l'aprenentatge propi i dels altres, estimula la reflexió, l'esperit crític i la capacitat de resoldre situacions diverses entre iguals.

És molt important preparar bons materials d'informació i consulta, activant coneixements previs i presentant els objectius que es volen aconseguir.

Cal negociar la composició dels grups de treball, distribuint tasques i rols dins del grup i garantir l'èxit de la participació de tothom.

És important proporcionar els instruments adients d'avaluació que garanteixin aquest procés.

En tot això el mestre pren un paper de dinamitzador, mediador i facilitador de recursos per aconseguir una veritable transferència de responsabilitats (del docent a l'alumnat) i una autogestió del grup.

Per concloure és importantíssim que el docent tingui cura de no reproduir la competitivitat individual entre diferents grups i que no perdi mai de vista que els èxits individuals (personals i dels petits grups) es basen en l'èxit de l'equip (subgrup i grup classe).

Ampliació d'informació: [Aprenentatge cooperatiu](#)

1.2.4. Treball per projectes

Exigeix una feina **sistemàtica, científica, reflexiva, interpretativa i metacognitiva**.

El treball per projectes genera situacions de treball on l'alumnat, a partir d'un plantejament inicial i dels seus coneixements previs, pot efectuar processos d'investigació a través de fonts diverses i relacionar-los amb el que ja saben.

El treball per projectes implica que els continguts educatius estiguin organitzats des d'una perspectiva globalitzadora, que es presentin integrats (aprenentatge autèntic), que l'alumne sigui protagonista real, que les tasques estiguin contextualitzades i que hi hagi un treball competencial i útil.

El treball per projectes fa replantejar l'organització del temps escolar, trencar l'organització horària convencional, posar en valor l'avaluació formativa i introduir alguna tasca de tancament per tal que l'aprenent reconstrueixi el seu procés o recorregut.

El docent acompanya, proposa, regula, pregunta, introdueix continguts quan són necessaris...

Ampliació d'informació: [Treball per projectes](#)

1.2.5. Docència compartida

Veure punt 2.2

1.2.6. Aprenentatge entre iguals

Es basa en la creació de parelles d'alumnes que poden ser de la mateixa edat o bé d'edats diferents, amb una relació asimètrica (un adopta el rol de tutor i l'altre el rol de tutorat), amb un objectiu comú, conegut i compartit, que s'assoleix a través de l'establiment d'unes activitats planificades pel professorat.

Suposa una estratègia útil en l'atenció a la diversitat de l'alumnat en tant que activa la capacitat medidora dels alumnes per donar-se suport en el moment d'aprendre, i treu profit dels diferents nivells competencials. La diversitat és un valor molt positiu que permet avançar els aprenents.

Hi ha diferents models d'aprenentatge entre iguals, per reflexionar al respecte i per veure diferents models, feu clic [aquí](#).

Prenem l'apadrinament lector com un bon exemple d'aprenentatge entre iguals.

Ampliació d'informació: [Apadrinament lector](#)

1.2.7. Aprenentatge servei comunitari

El servei comunitari és una acció educativa que combina processos d'aprenentatge i servei a la comunitat en un sol projecte ben articulat on els participants aprenen tot treballant en necessitats reals de l'entorn amb la finalitat de millorar-lo. Desenvolupa la competència social i ciutadana, en què l'alumne realitza un servei a la comunitat, aplicant els seus coneixements, capacitats i habilitats, alhora que aprèn l'exercici actiu de la ciutadania.

Actualment es troba regulat per a tercer i/o quart d'ESO, amb caràcter obligatori a partir del curs 2019-20, però es pot realitzar també en altres etapes educatives. Permet l'aplicació de metodologies diverses: treball per projectes, treball cooperatiu, docència compartida, etc. Esdevé una pràctica facilitadora de l'escola inclusiva en tant que permet la participació de tots els alumnes a diferents nivells. A més, propicia la col·laboració amb agents de l'entorn que poden exercir una funció educadora, com institucions, entitats i agents socials diversos (veïns, ONG, educadors socials del barri, etc.). L'objectiu del servei comunitari és garantir que els estudiants, al llarg de la seva trajectòria escolar, experimentin i protagonitzin accions de compromís cívic.

Ampliació d'informació: [Aprenentatge servei comunitari](#)

1.2.8. Capses d'aprenentatge

Les capses d'aprenentatge són una nova manera de treballar l'àmbit de medi natural i social, però des d'una visió globalitzada on inclou el tractament d'altres disciplines. El fet d'organitzar el material en una capsa i jugar amb l'efecte sorpresa de la seva presentació és molt important a l'hora de presentar el material. És cabdal dedicar una sessió a l'activació dels coneixements previs sobre el tema sense obrir la caixa i provocant als alumnes les ganes i la motivació de veure que es trobaran a dintre.

El material que es trobaran a la capsa ha d'estar molt ben preparat i estructurat per què els alumnes puguin treballar de forma autònoma i amb materials diversos (tauletes digitals, material manipulatiu, propostes de recerca a Internet, informació amb diferents imputs visuals).

Paral·lelament el treball a fer es realitzarà en grups cooperatius amb la revisió formativa i formadora d'un adult. En aquest sentit és important definir molt bé els rols i la proposta

de participació, així com incloure activitats d'avaluació formativa a llarg de tota la sessió de treball amb la capsa d'aprenentatge.

És una proposta de treball que afavoreix el desenvolupament de les competències transversals: competència digital, aprendre a aprendre i iniciativa personal. Però amb una mirada globalitzadora del currículum d'educació primària.

La intenció és anar transformant el treball analític per àrea, a un treball més globalitzat combinant diferents àmbits en una mateixa franja horària i amb diverses activitats.

Ampliació d'informació: [Capses d'aprenentatge](#)

1.2.9. Classe inversa

Metodologia que implica que els alumnes facin el nucli de l'aprenentatge/ investigació fora de l'aula (continguts audiovisuals) i a classe el docent planificarà activitats per completar els aprenentatges i per posar en pràctica allò que s'ha après. Es treballarà de forma col·laborativa. És d'aquesta manera que es capgira la rutina habitual de la classe.

Ampliació d'informació: [Classe inversa](#)

1.3. Suport digital

Les TAC (tecnologies per l'aprenentatge i la comunicació) tenen com a objectiu posar les tecnologies al servei d'una millora en els processos d'ensenyament-aprenentatge, d'avaluació i d'organització que, de forma quotidiana, es desenvolupen al centre educatiu, a l'aula i a l'entorn. És a dir s'utilitza la tecnologia com una aliada en el procés d'ensenyament-aprenentatge.

L'ús que es faci d'aquestes tecnologies, i del seu potencial com a agents de canvi metodològic, permetrà discernir i identificar aquelles actuacions més significatives i innovadores des del punt de vista educatiu.

Podem entendre les TAC, doncs, com l'aprenentatge mediat per les tecnologies de la informació i la comunicació.

Ampliació informació: [Suport digital](#)

2. ORGANITZACIÓ FLEXIBLE DEL CENTRE

Cada centre educatiu ha de reflectir en el seu projecte educatiu la voluntat de fomentar i garantir una educació inclusiva i de qualitat per a TOTS els alumnes. Ha d'afavorir l'atenció a tot l'alumnat donant resposta a les necessitats individuals i de grup, respectant les diferències i potenciant un entorn acollidor, flexible i dinàmic.

Per tal de poder atendre les necessitats educatives de tots els alumnes cada centre ha de poder aplicar unes mesures organitzatives que siguin flexibles, permeables i en constant revisió. Aquestes mesures s'han de planificar a l'inici de curs tenint en compte les necessitats de tots els alumnes, comptant amb tots els recursos de que disposa el centre (personals, d'espais i materials) i preveient que es faran les modificacions i ajustaments necessaris, en el moment que calgui.

Les mesures que cada centre ha d'aplicar estaran determinades per les seves necessitats específiques i d'acord amb el PEC del centre.

2.1. Agrupament flexible de l'alumnat

L'agrupament dels alumnes és un element fonamental en el procés d'ensenyament i aprenentatge i està estretament vinculat a la metodologia emprada a l'aula.

Els diferents tipus d'agrupaments no són excloents els uns dels altres, ni són una finalitat en si mateixos, sinó que són una estructura organitzativa que ens ha d'ajudar a la consecució de l'avenç i la millora del procés d'aprenentatge de cadascun dels alumnes. Hem de permetre **agrupacions d'alumnes segons les diferents mesures i suports educatius que necessitin**, fomentant els agrupaments heterogenis.

Aquests agrupaments han de permetre que els estudiants puguin moure's d'un grup a un altre, en qualsevol moment del curs. En cas contrari, els agrupaments es poden convertir en una mesura ineficaç que reforci les desigualtats educatives existents que afecten l'alumnat més vulnerable. Aquesta mobilitat només s'aconsegueix establint un sistema d'avaluació sistemàtica i continuada del progrés de l'alumnat.

Howard Gardner ens ho recorda a la teoria de les intel·ligències múltiples. Si sabem tot això, és evident que agrupar als alumnes fixant-nos només en el grau de domini de determinades intel·ligències- principalment la lògico matemàtica i la lingüística- és deixar moltes coses pel camí. Perdem la possibilitat que de la seva interacció, uns estimulin els altres. Aquells alumnes que necessiten més atenció, si no tenen altres referents, no

poden aprendre del modelatge i l'exemple. De la mateixa manera, els grups "millors" solen entrar en un estat d'autocomplaença procliu a un "*Splendid isolation*" poc edificant des del punt de vista de la maduració personal. A l'aula no només s'aprenen continguts, l'educació és encara un dret universal fins als setze anys i tot el que acompanya a la convivència, a la gestió dels reptes col·lectius també és formació i aprenentatge i probablement ara prenen més importància que mai. Els grups que tenen diversitat d'intel·ligències a l'aula són més rics i es poden estimular molt millor que aquells en els que les fortaleses o les mancances són les mateixes. Resumint: s'han de dissenyar entorns d'aprenentatge flexibles relacionats directament a la metodologia emprada i vinculats a l'activitat concreta que anem a realitzar.

Ampliació informació: [Agrupament flexible de l'alumnat](#)

2.2. Docència compartida

La docència compartida és un tipus d'organització en la qual diferents docents treballen conjuntament amb el mateix grup d'alumnes i durant el mateix espai de temps.

La docència compartida té com a objectiu integrar dins l'aula diferents docents per tal d'aconseguir que la totalitat dels alumnes estiguin atesos dins un mateix espai i davant d'una mateixa activitat. Aquesta pràctica ens permet millorar quantitativament i qualitativa les possibilitats de feedback entre alumne i mestre. Haver-hi més docents treballant amb un mateix grup d'alumnes implica que es puguin detectar més ràpidament les dificultats que els alumnes en conjunt o algun alumne en concret, pugui tenir envers l'activitat, i per tant, que es pugui gestionar el suport necessari de forma immediata.

Permet sumar diferents mirades, experteses i maneres d'oferir suport i guiatge davant d'una mateixa tasca i grup d'alumnes. Aquesta suma permet enriquir i arribar a molt més alumnat del que ho faria un sol punt de vista.

La docència compartida enriqueix el context d'aprenentatge de manera que es puguin atendre dificultats que requereixen una atenció més individualitzada i significativa, dins la mateixa aula i amb la mateixa activitat a davant que està realitzant tot el grup. Per tant, afavoreix l'atenció dins l'aula en detriment de l'atenció individualitzada en aules de suport.

Ampliació informació: [Docència compartida](#)

2.3. Flexibilització horària del centre

La flexibilització horària del centre és una de les mesures que ens permet atendre la diversitat de forma transversal i que ens ajuda a poder fer canvis organitzatius sempre que són necessaris sense que això suposi un trasbals important per als docents i els alumnes. És important poder tenir flexibilitat a l'hora de fer els horaris tenint en compte les necessitats lectives de cada grup d'alumnes i de les diferents activitats que vulguem realitzar. També és important poder fer horaris individualitzats ja que això ens permetrà optimitzar recursos i mesures a diferents nivells. Cal preveure ens els horaris d'inici de curs que s'hauran de destinar franges horàries àmplies per a poder aplicar les metodologies que ho requereixin. S'han d'organitzar els cicles i els nivells de forma que es puguin fer el màxim de sessions amb dos docents a l'aula (docència compartida, suports a un grup d'alumnes, suports individuals...). Cal preveure també, dins de l'organització horària els moments de coordinació entre professionals. Cal facilitar espais i temps per a la reflexió pedagògica entre els docents, per tal de compartir la pràctica educativa, i el treball en equip. S'han de contemplar les coordinacions entre equips docents: Cicle, etapa, nivell, claustre.

És important destinar un temps concret dins de l'horari per a les reunions de la Comissió d'Atenció a la Diversitat (CAD), ja que actualment és una Comissió normativa i obligatòria.

Ampliació informació: [Flexibilització horària del centre](#)

2.4. Participació de les famílies: Comissions mixtes de treball

El Decret 150/2017 atorga un paper fonamental a les famílies en la consecució de l'escola inclusiva, a través de la col·laboració amb el centre educatiu i la participació activa. Les comissions mixtes són equips de treball integrats per famílies, professorat, alumnat, i PAS, si és possible. Es convida a la participació a través del claustre de professorat, les assemblees de l'AMPA/AFA i les reunions de delegats de l'alumnat.

Ampliació informació: [Participació de les famílies. Comissions mixtes de treball](#)

2.5. Formes flexibles de treball

Veure apartat 1.2

2.6. Organització flexible de l'espai

La implantació de nous mètodes pedagògics implica reflexionar també sobre els possibles canvis en els espais on es porten a terme els processos d'ensenyament i aprenentatge. Sovint es parla d'espais escolars existents que prenen un nou significat, com per exemple, els passadissos que ja no només són zones de pas, sinó també espais d'aprenentatge.

Repensar els espais dona més protagonisme als alumnes i al treball cooperatiu ja que el mestre deixa de ser el centre d'atenció, al qual, inexcusablement, es dirigeixen les mirades de tots els alumnes, per passar a ser un guia, un facilitador i un gestor de grups cooperatius.

Així tots els espais del centre són espais educatius i l'aula deixa de ser aquell espai tancat on s'esdevenen tots els processos d'ensenyament i aprenentatge. Les aules passen a ser indrets diàfans i espaiosos que fomenten l'intercanvi i la cooperació i és la temàtica de l'aprenentatge de l'aula qui dibuixa i defineix els espais. A més a més, les àrees exteriors, que abans eren concebudes únicament com a lloc d'esbarjo o per a practicar esport, són ara punts de trobada, d'investigació i experimentació que donen pas a nous coneixements.

Els atributs dels espais facilitadors d'aprenentatge són:

- polivalent
- accessible
- polisensorial
- vivencial
- saludable
- comunitari
- estètic

La forma, la disposició del mobiliari i la cura dels detalls afavoreixen la multiplicitat, per la qual cosa cal dissenyar els espais de manera alternativa, aconseguint espais menys rígids i oberts a la incertesa dels processos creatius.

Així doncs, les aules i els espais comuns de les escoles prenen altres funcions: *Què pretenc que facin els meus alumnes? Com? Quin espai deixo per al treball cooperatiu?*

En aquest sentit, els espais poden crear-se a partir de la reorganització del mobiliari multifuncional, donar noves funcions a àrees de treball, organitzar els elements en diferents ambients, etc. que permeten, en definitiva, agrupar els nens i les nenes de maneres diverses, segons el tipus d'activitat que s'estigui fent, potenciant així el treball col·laboratiu i facilitant els aprenentatges.

Un espai creatiu es construeix a través de la selecció i la simplificació dels elements, sent aquests justificats per la seva funcionalitat. Al mateix temps, també l'espai ha de ser creat a partir de la flexibilitat i la possibilitat d'usos.

D'aquesta manera l'espai que es cerca és aquell que pot ser personalitzat fàcilment, que es pot transformar i que possibilita diferents maneres d'habitar-lo i fer-lo servir en el transcurs de la jornada o amb el pas del temps.

2.6.1. L'aula com espai multifuncional

Els diferents agrupaments de l'alumnat, així com les diferents activitats a realitzar en l'aula determinaran l'organització dels espais.

Ampliació informació: [L'aula com espai multifuncional](#)

2.6.2. Objectius dels diferents espais de l'aula

Haurem de dissenyar els diferents espais en funció del projecte educatiu del centre.

Ampliació informació: [Objectius dels diferents espais de l'aula](#)

2.7. Organització de mesures i suports

El [Decret 150/2017, de 17 d'octubre](#), regula l'atenció educativa a l'alumnat en el marc d'un sistema educatiu inclusiu.

L'organització de mesures, recursos i suports s'ha de plantejar en el moment en que es detecta la necessitat, ja sigui la necessitat de suport educatiu d'un alumne concret o la d'un grup d'alumnes. [Per saber-ne més](#)

ESTABLIMENT DE CRITERIS PER A L'ORGANITZACIÓ DELS CENTRES

MESURES I SUPORTS PER A L'ATENCIÓ EDUCATIVA

MESURES

Accions i actuacions organitzades pels centres destinades a reduir les barreres d'accés a l'aprenentatge i la participació:

- facilitar el progrés de tots els alumnes
- prevenir les dificultats de l'aprenentatge
- assegurar un millor ajustament entre les capacitats dels alumnes i el context educatiu.

SUPORTS

Recursos personals, metodològics i materials –inclosos els tecnològics– i també els ajuts contextuals i comunitaris que els centres utilitzen.

- per aconseguir que les mesures planificades siguin efectives i funcionals
- i que contribueixin a assolir l'èxit educatiu de tots els alumnes.

100% 15% 5%
DELS ALUMNES

Mesures i suports intensius

Singularitats individuals, accions d'alta intensitat i llarga durada

Mesures i suports addicionals

Atenció específica als aprenentatges, accions flexibles, temporals i preventives

Mesures i suports universals

Per a tots els alumnes en tots els entorns, accions preventives i proactives

Ampliació informació: [Organització de mesures i suports](#)

2.8. Organització inclusiva d'estones de lleure

L'educació inclou tots els àmbits i espais educatius dels centres i escoles, les estones de lleure despleguen un potencial d'actuacions de caire no formal, que permeten l'aplicació de recursos i suports per a la inclusió educativa de tot l'alumnat. Permet que, amb una correcta dinamització i organització, tot l'alumnat pugui formar part d'alguna activitat de lleure, dirigida o no, sense fer cap restricció ni a nivell de gènere i ni d'altres capacitats. Es tracta d'uns moments on les activitats plantejades siguin obertes a diferents interessos i inquietuds, que fomentin la interacció entre nivells i que atenguin als diferents interessos i necessitats de l'alumnat. És d'especial importància vetllar per la coeducació i fomentar la igualtat de gènere.

Per exemple, **els projectes de dinamització de pati**, generen jocs i espais semidirigits per tal que qualsevol alumne/a s'hi pugui dirigir segons el seu interès i capacitats.

Poden ser els jocs més esportius que es fan a la pista del pati (cal vetllar per assegurar que hi accedeixin tots els nivells, que no sigui sempre jugar a futbol i bàsquet, incloure el

volei, bàdminton, ping-pong, etc.. i que tots els esports siguin d'accés mixte, oberts ambdós gèneres. També inclou els jocs més tradicionals: xarranca, saltar a corda, etc.. i els jocs de taula com dòmino, escacs, etc...

És important un petit espai de lectura i que la biblioteca també estigui oberta.

2.8.1. Dinamitzadors de pati

Normalment en les hores d'esbarjo i del migdia se solen generar alguns conflictes entre iguals. També es veu l'alumnat que queda exclòs de les activitats de lleure no formals i l'alumnat que s'avorreix o es mostra molt passiu. Els dinamitzadors de pati estan pensats per cobrir aquestes necessitats i donar un impuls a la cohesió social i a l'ambient de bona convivència en el centre.

Ampliació informació: [Dinamitzadors/es de pati](#)

2.8.2. Mediadors de pati o Guaites

La finalitat d'aquesta figura és ajudar a solucionar els problemes que sorgeixen a l'hora del pati entre alumnes de cursos iguals o inferiors. Els mediadors han de calmar a les parts implicades, escoltar les diferents versions, intentar trobar una solució justa, pacífica i consensuada.

Ampliació informació: [Mediadors de pati o Guaites](#).

També es pot consultar l'apartat Mediació escolar (apartat 4.3.2)

2.8.3. Punt d'Informació Jove

En el marc de l'educació no formal en l'ESO i el Batxillerat, el Punt d'Informació Jove és un espai de difusió de les activitats de lleure, extraescolars i lligades a l'entorn.

Ampliació informació: [Punt d'Informació Jove](#)

2.9. Tècniques de gestió d'aula

La gestió d'aula és una manera d'anomenar el procés que el professorat ha de seguir per organitzar els estudiants, lloc, temps i materials, donant rellevància a l'ensenyament de comportaments i actituds responsables a l'aula.

L'objectiu és clar: crear un clima adequat de relacions positives a l'aula perquè l'aprenentatge es pugui donar de forma eficaç.

Cinc aspectes importants del docent per portar a terme una bona gestió d'aula són:

- Autoritat i tacte: Autoritat com a qualitat personal, com a capacitat d'influir i de fer-se respectar, de fer-se escoltar, de mostrar un saber, una vàlua personal, una capacitat de lideratge pedagògic.
- Estil docent: Parlem d'estil docent quan ens referim a les formes d'actuar dels professors/es, d'impartir classe, de comunicar-se i d'abordar els conflictes que sorgeixen a l'aula. Els estudis sobre estil docent mostren que existeixen diferents destreses i rutines personals que optimitzen el clima d'aula i el descens de la disrupció, i en conseqüència promouen l'aprenentatge i les relacions.
- Planificació i organització de l'aula : Per gestionar bé un aula necessitem:
 - ❖ Tenir la feina i l'aula preparada
 - ❖ Tenir una actitud proactiva (expectatives altes, actitud positiva envers l'alumne)
 - ❖ Gestionar el temps
 - ❖ Concretar i treballar les normes, els límits i les advertències
- Metodologies: En parlar de metodologies a l'aula, fem referència a com ensenyar, és a dir, com arribar als objectius plantejats, i com es sistematitza la reflexió sobre la pràctica d'aquestes metodologies per aconseguir l'èxit escolar.
- Estratègies d'interrelació a l'aula. L'aula és l'espai on té lloc el procés d'ensenyament-aprenentatge i també un espai de trobada dels alumnes. De fet, l'aula és el lloc en el qual s'estableixen la majoria de les relacions en un centre escolar.

Algunes tècniques i activitats que permeten facilitar la gestió d'una aula són la gamificació, referents, bastides, càrrecs i rutines.

2.9.1. Gamificació a l'aula

La gamificació és una tècnica d'aprenentatge que es pot utilitzar a l'aula (però també en molts altres àmbits) per tal de transferir als alumnes tota una sèrie d'aprenentatges,

però a través d'una experiència lúdica i emprant tota una sèrie de recursos típics en els jocs: sistemes de puntuació, recompenses, etc.

Ampliació informació: [Gamificació a l'aula](#)

2.9.2. Càrrecs

Busquen fomentar la participació de tot l'alumnat en l'organització i funcionament del grup i el centre.

Ampliació informació: [Càrrecs](#)

2.9.3. Rutines

Les rutines són aquelles activitats que realitzem d'una manera determinada, regular i periòdica. Aquestes rutines requereixen habilitats i, una vegada establertes, creen aprenentatges i es formen els hàbits.

Ampliació informació: [Rutines](#)

3. AVALUACIÓ FORMATIVA I FORMADORA

En el desplegament del currículum per competències, l'avaluació té una funció reguladora de tot el procés d'aprenentatge, ja que ens permet decidir i adaptar les estratègies pedagògiques a les característiques de l'alumnat. És de vital importància cercar estratègies per compartir el procés avaluador amb l'alumnat. L'avaluació esdevé un motor de l'aprenentatge.

Avaluar comporta dos funcions fonamentals: comprovar què ha après l'alumnat i ser el mitjà per regular els aprenentatges, mitjançant la recollida de dades, l'anàlisi i emetre judicis i prendre les decisions adients de forma personalitzada.

Per regular el procés d'avaluació, comptem amb dos tipus de decisions:

- Formativa (si les decisions les pren fonamentalment el professorat).

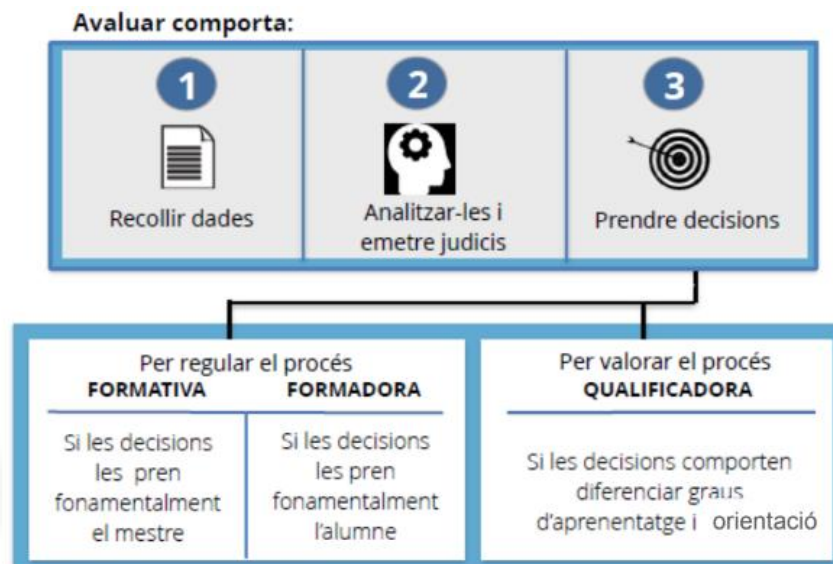
Té l'objectiu d'identificar els progressos i dificultats a l'aprenentatge dels estudiants per poder adaptar els processos didàctics del professorat a aquestes necessitats d'aprenentatge detectades.

- Formadora (si les decisions les pren l'aprenent).

L'objectiu és desenvolupar la capacitat dels alumnes per autoregular-se. Possibilita obtenir millors resultats, per això s'utilitzen tècniques com els diaris de classe i la carpeta d'aprenentatge. No s'avalua l'alumnat, sinó les dificultats detectades.

L'avaluació dels resultats només busca comprovar si l'alumnat sap respondre qüestions simples i sovint reproductives, en aquest cas l'alumnat sent que els altres sabers treballats no són importants, per això si no canvia l'avaluació difícilment canviarà res, la visió competencial de l'aprenentatge comporta canvis en què, com, quan i perquè s'avalua.

La correcció no hauria de ser del professorat, sinó dels mateixos alumnes durant l'exercici o posteriorment. La correcció ha de servir com eina d'autoregulació si ho corregeix qui ha fet l'error.

3.1. Avaluació formadora (alumnat)

L'avaluació formadora, que al igual que la formativa té una funció reguladora, permet als estudiants detectar les possibles dificultats per tal de fer-hi front i aprendre de l'error. És important que l'alumne s'apropii dels objectius d'aprenentatge i dels criteris d'avaluació. També ha d'aprendre a anticipar i planificar les operacions necessàries per a resoldre una tasca.

Per afavorir l'avaluació formadora s'ha de tenir en compte un seguit d'eines com són: l'avaluació i coavaluació, la rúbrica, el portafoli i carpeta d'aprenentatge i la compartició d'objectius i criteris d'avaluació.

3.1.1. Autoavaluació i coavaluació

Serveix a l'aprenent per revisar i millorar una activitat o tasca de manera individual (autoavaluació) o entre iguals (coavaluació).

L'autoavaluació és un instrument d'avaluació formadora que identifica els indicadors o criteris de resultats necessaris per a la correcta realització d'una activitat o tasca.

Normalment l'alumnat aprèn a ser capaç d'autoavaluar-se a partir d'avaluar els companys i companyes, amb la finalitat d'ajudar-los, ja que sovint reconeixen millor què ha fet correctament i els seus errors a partir d'identificar-los en les produccions d'altres.

L'autoavaluació i la coavaluació comporta una implicació de l'alumne amb l'avaluació entesa amb finalitat formadora. La tasca del professor és autoreguladora més que de correcció unilateral de la producció de l'alumnat.

Ampliació informació: [Autoavaluació i coavaluació](#)

3.1.2. Rúbrica

Instrument d'avaluació formativa que consta d'una taula de doble entrada. En un dels eixos s'especifiquen els criteris d'avaluació de realització de les tasques i, en l'altre, els criteris d'avaluació dels resultats, normalment en 4 categories de qualitat (expert, avançat, aprenent i novell).

Serveix a l'aprenent per l'autoregulació, ja que li ajuda a saber en quin moment es troba dins del procés d'aprenentatge i li especifica què ha de fer per millorar. També serveix per compartir els objectius d'aprenentatge i els criteris d'avaluació.

Ampliació informació: [Rúbrica](#)

3.1.3. Portafoli / carpeta d'aprenentatge

És un instrument d'avaluació integrat en el procés d'ensenyament i aprenentatge.

Facilita a l'alumne fer evident el que ha après i com ho ha après al llarg d'un període de temps, per mitjà d'un recull raonat d'evidències. Promou el pensament crític i reflexiu i

permet incloure els seus objectius, les reflexions sobre el que encara no sap prou bé, què farà per revisar els errors, què va millorant a mesura que avança en el coneixement i altres evidències sobre com i què aprèn.

Al docent li aporta evidències d'aprenentatges útils per a l'avaluació i també pot ser una eina per compartir amb les famílies.

Ampliació informació: [Portafoli / carpeta d'aprenentatge](#)

3.1.4. Compartir objectius i criteris d'avaluació amb l'alumnat

Estratègia imprescindible de l'avaluació formativa que, juntament a la formulació de bones preguntes i la retroalimentació efectiva, ajuda a reduir la distància en què es troba l'aprenent, dins el seu procés d'aprenentatge, i el lloc cap al qual hauria de tendir a arribar.

Serveix a l'aprenent per entendre clarament:

- els objectius d'aprenentatge
- els resultats esperables
- el que fa que una tasca sigui ben qualificada

Ampliació informació: [Compartir objectius](#)

3.2. Avaluació formativa (docent)

Les decisions avaluadores les pren el mestre, tot i així, cal promoure la implicació de l'alumnat en el propi procés d'aprenentatge. És necessari identificar els objectius de l'activitat, anticipar i planificar la tasca i compartir els criteris d'avaluació.

Realitzar les *preguntes adients* és una manera d'afavorir la reflexió i de millorar la comprensió lectora. Sovint, quan fem una activitat lectiva quotidiana com, per exemple, una comprensió lectora d'un text motivador, acostumem a fer preguntes literals, inferencials, avaluatives, creatives,... i caldria afegir la metareflexió sobre les respostes, per exemple: "*quin has trobat més difícil o menys*", respostes no literals que obliguin a fer deduccions, relacionar continguts i preguntar: "*t'ajuden a entendre millor el text?*" També seria interessant la comparació de les respostes per parelles i l'enriquiment mutu.

La tècnica de *la dinàmica de les targetes* també pot ajudar en l'objectiu. És una tècnica molt senzilla: es tracta de demanar a l'alumne escriure els objectius de la tasca en unes

3 targetes blanques, i el què s'ha de fer per assolir-los en una de blava. Posteriorment es barregen els papers i es distribueixen a l'atzar per grups de 12 targetes blanques i 4 de blaves, després de llegir-los han de discutir i consensuar quins els semblen millor i redactar una nova versió del grup.

Hi ha múltiples formats d'activitats per treballar l'elaboració de la informació i l'avaluació, per exemple:

a) Les fitxes d'observació i registre -KPSI-

b) Els Mapes Conceptuals per a la visualització dels conceptes claus implicant diferents estratègies de gestió de la informació, poden comptar amb el suport d'eines digitals per a fer mapes mentals.

c) Els resums i la síntesi també esdevé una eina interessant per tal de recollir el que s'ha après.

Els *qüestionaris d'activació dels coneixements previs* són estratègies per motivar l'alumnat i implicar-lo, per exemple, les capses d'aprenentatge.

“Una de les diferències entre els bons aprenents i els que no ho són tant té a veure amb la capacitat de pensar abans de fer. La majoria d'alumnes tendeixen a posar-se a fer una activitat sense haver planificat prèviament com realitzar-la, i els ensenyants sovint reforcen aquesta tendència, ja que avaluen més els resultats d'una tasca que no pas la seva planificació. Cal, per tant, dedicar temps a avaluar i regular la planificació de l'acció. És important que l'alumnat posi per escrit en què ha de pensar o què ha de fer per resoldre un determinat tipus de tasca abans de fer-la (per exemple, què cal tenir en compte en fer la interpretació d'un fet, un gràfic, una argumentació, la resolució d'un problema o la definició d'un concepte) i ajudar-lo a autoregular la seva representació. ...”

Neus Sanmartí

Alguns dels instruments d'avaluació serien: les bases d'orientació, els esquemes, els mapes conceptuals, els diaris de la classe i els resums a partir de la pregunta *què he après*.

3.2.1. Bases d'orientació

La finalitat és orientar l'alumnat en la seva tasca. És un instrument d'avaluació formativa que mostra una seqüència ordenada d'accions per resoldre un problema o realitzar una

tasca. Resumeix el coneixement que els aprenents han d'interioritzar, és a dir, retenir a la memòria de manera que es pugui activar quan calgui.

Ampliació informació: [Bases d'orientació](#)

3.2.2. Esquemes

És un instrument que ens permet l'anàlisi i l'organització dels continguts presents en un text, així com expressar de manera gràfica i jeràrquica les idees sobre un determinat contingut ordenant les idees principals i secundàries.

Ens facilita arribar a la síntesi i comprensió del que hem llegit, estudiat o treballat. Facilita la seva integració en la memòria amb una major eficàcia.

La ment els necessita per tal d'estructurar de manera més eficient la informació i poder assimilar-la millor.

Ampliació informació: [Esquemes](#)

3.2.3. Mapes conceptuais

Es una representació gràfica de la informació que ens permet l'organització i la jerarquitització del coneixement d'un tema.

Representa una jerarquia de diferents nivells de generalitat i inclusivitat conceptual. Està format per conceptes, proposicions i paraules enllaç.

Facilita l'aprenentatge i permet afavorir la construcció del coneixement.

Ampliació informació: [Mapes Conceptuals](#)

3.2.4. Diaris de classe

Instrument per afavorir l'avaluació formativa, mitjançant un recull i reflexió de cada activitat realitzada, en forma de diari a on es resumeix què s'ha fet, com ho ha fet, què creu que ha après, quines dificultats s'ha trobat, etc.

A partir d'aquí el professorat pot identificar si identifica l'objectiu d'aprenentatge, quins obstacles i errors s'han plantejat i la manera de resoldre aquestes dificultats.

Amb aquest instrument es dedica un temps molt útil per l'autoreflexió que està afavorint un aprenentatge significatiu.

Ampliació informació: [Diaris de classe](#)

3.2.5. Resums (a partir de la pregunta “Què he après?”)

La finalitat és que els estudiants es vegin obligats a seleccionar idees o procediments que considerin més bàsics i a organitzar-los i posar-los en ordre. Aquí resulta d'interès aprofundir en l'ús de diferents tipus de llenguatge (verbal, gràfic, simbòlic...). Els hi permet representar mentalment la planificació de l'acció. Per tal d'organitzar i regular el seu pensament necessiten verbalitzar o traslladar al paper la seva reflexió sobre l'aprenentatge realitzat.

Ampliació informació: [Resums](#)

3.3. Per aconseguir superar les dificultats i errors detectats

Hi ha diverses estratègies adreçades a identificar i classificar els tipus de dificultats detectades, per tal de poder cercar solucions a aquests problemes abans de realitzar activitats avaluatives, sobretot si són de caràcter qualificador. Poden tenir l'ajuda del professorat i/o dels propis companys en;

3.3.1. Tauleta Àgil o Kanban

És un marc de treball molt popular i interessant a l'hora de treball en grup cooperatiu i repartir les tasques. Ajuda en el procés de definició de les tasques a realitzar, en l'adjudicació i distribució de tasques i en el seu procés de resolució i validació. Els elements de treball es presenten visualment en un taulell/kanban amb quatre franges i els elements/tasques es mouen de forma dinàmica durant tot el procés d'elaboració. Això permet veure als membres de l'equip l'estat de cadascun en qualsevol moment. Tot i que pot semblar que és poc rendible dedicar una hora de classe a fer aquesta activitat, el cert és que sense compartir quina és la finalitat del que es fa a l'aula és difícil que l'alumnat pugui autoregular-se i aprendre significativament.

Ampliació informació: [La Tauleta Àgil o Kanban](#)

3.3.2. Bastides de suport

Les bastides són formes de suport que proporciona l'expert (el docent o un company amb més competència) per ajudar l'estudiant a superar la distància entre les seves habilitats i l'objectiu que es vol que assoleixi. S'apliquen tant a la construcció del llenguatge com, en general, a la construcció de coneixements.

L'aplicació sistemàtica de bastides permet:

- Reduir la complexitat dels problemes, descomponent-los en fragments gestionables que l'alumne té possibilitats de resoldre.
- Mantenir l'interès de l'estudiant.
- Donar models.
- Mostrar solucions en les quals l'estudiant pot reconèixer el procés de l'explicació.
- Una bastida també permet que l'aprenent participi en un nivell de competència que va augmentant constantment. De fet, en el sistema escolar, les bastides no es retiren sinó que es va incrementant la dificultat mantenint suports similars.

Bastides per ajudar a l'alumnat que presenta dificultats:

Preparar material de reforç i ampliació segons les necessitats plantejades, tenint en compte en superar les dificultats una a una. Requereix una organització específica de l'espai per treballar-ho, per exemple en forma de "racons" a on es pot treballar individualment o en petit grup, o bé disposar de material específic que es pot portar a casa. Disseny d'activitats DUA.

- Organitzar espais, temps i horaris per a consultar el professorat
- Facilitar l'ajuda entre iguals.
- Donar importància a l'establiment de rutines.
- Dissenyar i recollir materials didàctics diversos, per exemple, les capses d'aprenentatge.
- Evitar activitats repetitives. Diversificar tasques
- Fer contractes de treball personalitzats
- Coordinació amb especialistes

- Pla de diversificació curricular
- Compartir els resultats amb la família

Ampliació informació: [Bastides de suport](#)

3.3.3. Hora de consulta setmanal

Cal organització prèvia de l'horari dels docents i es poden agrupar per àmbits d'aprenentatge.

Es fomenta que l'alumne decideixi autònomament realitzar les seves consultes de forma que, conjuntament amb el docent, puguin analitzar les causes de les dificultats presentades i les maneres de superar-les. En determinats moments pot ser el professor qui requereixi parlar amb l'alumne per orientar-lo.

Ampliació informació: [Hora de consulta](#)

3.3.4. Pactar contractes

Veure punt 4.1.4

4. ACCIÓ TUTORIAL I ORIENTACIÓ

La [Llei d'educació 12/2009, del 10 de juliol](#) destaca com a principi general del sistema educatiu l'aprenentatge permanent i l'educació al llarg de la vida. També destaca, com a principi específic, la formació integral de les capacitats intel·lectuals, ètiques, físiques, emocionals i socials dels alumnes que els permeti el ple desenvolupament de la seva personalitat. Aquest marc normatiu situa l'orientació personal, social, acadèmica i professional al servei del propi projecte de vida de cada un dels alumnes i concreta l'acció tutorial com a funció del docent per a l'acompanyament individual i col·lectiu dels alumnes.

L'orientació educativa i l'acció tutorial s'estructuren en dues línies de treball principals: La primera, al llarg de tota l'escolarització, es concreta en el procés d'acollida i en les accions compartides d'equip entre etapes i ensenyaments.

La segona, dins de cada etapa i ensenyament, es projecta en l'acció tutorial i l'orientació acadèmica i professional.

Els documents de centre directament relacionats amb l'orientació educativa i l'acció tutorial són el Pla d'Acollida, el Pla d'Acció Tutorial, el Projecte de convivència, el Pla d'Atenció a la Diversitat i el Pla d'Orientació (a ESO i post-obligatòria).

El Projecte de Convivència determina el desplegament en cada centre educatiu de la Coeducació i Igualtat de gènere, l'Educació intercultural, l'Educació per la pau, l'Educació Socioemocional, Educar en la gestió positiva de conflictes, Educar en l'esforç i en la responsabilitat, Educar en el respecte i la Inclusió.

Documents interessants:

- [Atenció a la diversitat](#)
- [Acció tutorial, orientació educativa i clima de centre](#)
- [Acció tutorial a secundària](#)
- [L'orientació i l'acció tutorial en la secundària. Luís Ramirez Torres.](#)
- [Decret 150/2017, de 17 d'octubre](#), de l'atenció educativa a l'alumnat en el marc d'un sistema educatiu inclusiu

4.1. Acció tutorial individualitzada

La tutoria individualitzada es refereix a totes les actuacions que realitza el tutor d'un grup a cadascun de l'alumnat que hi pertany. Té la finalitat d'implicar l'alumne i la seva família en el seu procés educatiu.

4.1.1. Carta de compromís

És una molt bona eina per coresponsabilitzar el centre i la família en les diferents mesures educatives que puguin rebre els nens/nenes i joves.

Ampliació informació: [Carta de compromís](#)

4.1.2. Entrevista amb la família

Per tal de compartir informació sobre l'alumne/a en les dues situacions (casa i centre educatiu) i compartir objectius.

Ampliació informació: [Entrevista amb la família](#)

4.1.3. Entrevista tutor-alumne

Una entrevista és una reunió concertada entre dues o més persones que han de parlar d'algun tema que ha estat prèviament acordat.

En l'àmbit de l'acció tutorial un tutor pot mantenir entrevistes amb l'alumne, les famílies o altres professionals que coneixen l'alumne.

En una entrevista s'ha de tenir clar l'objectiu i, si cal, arribar a acords per consens.

Ampliació informació: [Entrevista tutor-alumne](#)

4.1.4. Contractes

El contracte és un document en el que, després de negociar el tutor i l'alumne, aquest últim es compromet a assolir uns objectius i on es determinen les conseqüències de complir-los o no.

Ampliació informació: [Contractes](#)

4.1.5. La tutoria entre iguals

Un altre company o companya pot fer també la tasca de referent per acompanyar el nen/nena o jove des d'un altre punt de vista.

Hi ha el rol de tutor i el rol de tutelat amb un objectiu comú, conegut i compartit que s'assoleix a través d'un marc de relació planificat pel professorat. La tutoria entre iguals admet una variada gamma de possibilitats a l'aula: les edats dins la parella, continuïtat del rol...

Els alumnes disposen d'un company amb qui dialogar i intercanviar punts de vista, que són importants per a un bon desenvolupament. Centrats en l'estructura cooperativa i respecte als aspectes afectivo-relacionals, es distingeixen tres elements: la satisfacció i l'orgull, la pertinença al grup i l'atribució de sentit a l'aprenentatge. L'objectiu és la previsió de casos d'assetjament, facilitar la integració i sentiment de pertinença al centre. Està recollit en el Projecte de Convivència.

Ampliació informació: [La tutoria entre iguals](#)

4.2. Acció tutorial al grup

La tutoria col·lectiva es refereix a totes les actuacions que realitza el tutor d'un grup que contribueixen al desenvolupament d'una dinàmica positiva en el grup classe i al seguiment col·lectiu dels alumnes amb la finalitat de contribuir al seu desenvolupament integral. Segueix la programació anual del PAT (Programa d'acció tutorial) amb els diferents eixos d'actuació, alguns d'ells de forma transversal a les matèries.

4.2.1. Cohesió de grup

La cohesió grupal és la sensació de pertinença al grup, la identificació a les seves metes, valors i normes i costums. Per tal que els seus membres se sentin acollits, cooperin i, a la vegada, s'afavoreixin les relacions entre ells/es. Cal tenir com a objectiu general facilitar un ambient d'adaptació i un clima agradable de treball i cooperació.

La cohesió grupal té efectes positius a les contribucions individuals al grup.

Activitats que donen cohesió al grup són les sortides, jornades, jocs, activitats de lleure en petits grups...

Les pràctiques restauratives ofereixen eines que permeten prevenir, detectar, gestionar i resoldre les situacions de conflicte o problemes en diferents àmbits per tal de millorar la convivència i reforçar els vincles afectius entre les persones afectades per aquestes situacions. A l'escola, el cercle restauratiu, és una metodologia que vol posar l'accent en la comunitat, en la reconstrucció de relacions, en la responsabilitat i en la confiança.

Ampliació informació: [Cohesió de grup](#)

4.2.2. Cercles de diàleg – practiques restauratives

Consisteixen a reunir els alumnes del grup en cercle, disposats a expressar-se en pla d'igualtat amb la col·laboració de la persona facilitadora. Tenen com a objectiu facilitar la cohesió del grup, crear comunitat i resoldre qüestions de baixa intensitat.

Ampliació informació: [Cercle de diàleg – pràctiques restauratives](#)

4.2.3. Assemblea de classe

L'assemblea de classe és una activitat d'acció tutorial grupal.

Té com a objectiu la participació directa de tot l'alumnat de la classe en defensa dels seus interessos i el respecte als interessos dels altres. Així mateix afavoreix la inclusió, la socialització i la pràctica d'una ciutadania activa.

Ampliació informació: [Assemblea de classe](#)

4.3. Programes i projectes específics

Als centres educatius es poden posar en marxa programes i projectes transversal la finalitat dels quals és la convivència, la cohesió social i el desenvolupament personal integral.

4.3.1. Prevenció de situacions de conflicte

Per tal de prevenir situacions de conflictes greus, el Departament d'Ensenyament de la Generalitat, i també el Departament de Treball, Afers Socials i Famílies, han desenvolupat una sèrie de protocols per a la millora de la convivència en els centres educatius.

L'objectiu d'aquests protocols és prevenir, detectar i intervenir en situacions de conflicte que alterin la convivència entre la comunitat educativa.

En l'apartat de prevenció hi ha dissenyades activitats per realitzar a les aules.

Altres programes de resolució de conflictes i de tècniques de regulació emocional interessants són: "Aquí prou bullying" i "Happy 12-16" i "Órdago" a secundària i "L'aventura de la Vida" i "Happy 8-12" a primària.

Ampliació informació: [Prevenció de situacions de conflicte](#)

4.3.2. Mediació escolar

És un programa per treballar la convivència des del mateix centre intervenint davant els conflictes de forma constructiva.

Ampliació informació: [Mediació escolar](#)

4.3.3. Filosofia 3/18

El projecte Filosofia 3/18 és un currículum ampli i sistemàtic que té com a objectiu reforçar les habilitats del pensament dels estudiants, partint de la filosofia com a disciplina fonamental.

Ampliació informació: [Filosofia 3/18](#)

4.3.4. Educació emocional

L'educació emocional és un procés educatiu, continu i permanent que pretén potenciar el desenvolupament de les habilitats socials i de regulació emocional com a complement indispensable del desenvolupament cognitiu, constituint ambdós els elements essencials del desenvolupament de la personalitat integral. Per això, es proposa el desenvolupament de coneixements i habilitats sobre les emocions, a fi de capacitar l'individu per afrontar millor els reptes que es plantegen en la vida quotidiana. Tot això té com a finalitat augmentar el benestar personal i social.

Ha de ser present al llarg de tot el currículum acadèmic i en la formació permanent al llarg de tota la vida.

La competència emocional consisteix en un conjunt d'habilitats, coneixements i actituds, que permeten comprendre, expressar i regular de forma apropiada els fenòmens emocionals. Inclou: consciència emocional, control de la impulsivitat, capacitat per al treball en equip, cuidar-se a si mateix i tenir cura dels altres,... Això facilita una millor adaptació a les circumstàncies de la vida, com ara els processos d'aprenentatge, les relacions interpersonals, la resolució de problemes...

Les emocions juguen un paper essencial en les relacions interpersonals i, per tant, en els conflictes i la seva resolució. Així doncs, l'educació emocional és un factor important de cara a la convivència.

Ampliació informació: [Educació emocional](#)

4.4. Orientació acadèmica i professional

L'orientació acadèmica i professional, que forma part de l'orientació educativa, és el conjunt d'actuacions que contribueixen a construir el projecte de vida de l'alumne en relació amb el seu itinerari formatiu per potenciar-ne la continuïtat formativa i prevenir l'abandó escolar. Aquesta orientació es treballa en totes les etapes educatives, de forma seqüenciada i transversal des de tots els àmbits curriculars.

4.4.1. Orientació acadèmica

L'orientació educativa posa l'accent en el valor que té la mirada del professional per a l'acompanyament personalitzat a l'alumne per afavorir que s'impliqui en l'aprenentatge, el rendiment i la projecció de si mateix.

Orientar vol dir reconèixer i prioritzar la diversitat concreta, distingir-la de les altres diversitats i facilitar amb un bon acompanyament uns rendiments acadèmics d'èxit.

És una tasca que comença a educació primària i es continua i s'intensifica a l'educació secundària. S'orienta de forma lligada, al procés d'aprenentatge de cada alumne/a. Una visió del currículum, compartit entre àrees, sobre uns continguts amplis (globals i bàsics) que són els que aniran orientant a l'alumnat cap a la definició del seu projecte personal i superació educativa.

Ampliació informació: [**Orientació acadèmica**](#)

4.4.2. Orientació professional

En cada etapa i ensenyament, l'orientació professional es concretarà depenent de l'edat de cada alumne.

Cal que cada alumne construeixi el seu itinerari formatiu i professional a partir de la reflexió i de la presa de consciència de si mateix i el coneixement de l'entorn personal, social, acadèmic i laboral.

La projecció dels aprenentatge i l'ancoratge en el món social i professional afavoreix que l'alumne connecti el que aprèn al centre amb la vida fora de l'entorn escolar, i que vagi descobrint les seves motivacions, preferències i interessos sobre el que fa i el que voldria fer.

Les xerrades i activitats professionalitzadores són molt útils i estan destinades a fer conèixer l'alumnat els seus interessos particulars en matèria professional i a conèixer els

itineraris formatius i els perfils professionals existents per tal de poder elaborar el seu itinerari formatiu i professional.

Ampliació informació: [Orientació professional](#)

5. QUADRE RESUM MESURES I SUPORTS UNIVERSALS

PERSONALITZACIÓ DELS APRENENTATGES	ORGANITZACIÓ FLEXIBLE DEL CENTRE	AVALUACIÓ FORMATIVA I FORMADORA	ACCIÓ TUTORIAL I ORIENTACIÓ
<p>1.1. Múltiples maneres per a la representació i per a l'acció i expressió (DUA)</p> <p>1.2. Metodologies que possibiliten les formes flexibles de treball</p> <p>1.2.1. Ambients /Espais</p> <p>1.2.2. Racons/Tallers</p> <p>1.2.3. Aprentatge cooperatiu</p> <p>1.2.4. Treball per projectes</p> <p>1.2.5. Docència compartida (veure punt 2.2)</p> <p>1.2.6. Aprentatge entre iguals. Ex: Apadrinament lector</p> <p>1.2.7. Aprentatge servei comunitari</p> <p>1.2.8. Capses d'aprenentatge</p> <p>1.2.9. Classe inversa</p> <p>1.3. Suport digital</p>	<p>2.1. Agrupament flexible de l'alumnat</p> <p>2.2. Docència compartida</p> <p>2.3. Flexibilització horària del centre</p> <p>2.4. Participació de les famílies. Comissions mixtes de treball</p> <p>2.5. Formes flexibles de treball (veure punt 1.2)</p> <p>2.6. Organització flexible de l'espai</p> <p>2.6.1. L'aula com espai multifuncional</p> <p>2.6.2. Objectius dels diferents espais de l'aula</p> <p>2.7. Organització de mesures i suports</p> <p>2.8. Organització inclusiva d'estones de lleure</p> <p>2.8.1. Dinamitzadors/es de pati</p> <p>2.8.2. Mediadors de pati o guaites</p> <p>2.8.3. Punt d'informació jove</p> <p>2.9. Tècniques de gestió de l'aula</p> <p>2.9.1. Gamificació</p> <p>2.9.2. Càrrecs</p> <p>2.9.3. Rutines</p>	<p>3.1. Avaluació formadora (alumnat)</p> <p>3.1.1. Autoavaluació i coavaluació</p> <p>3.1.2. Rúbrica</p> <p>3.1.3. Portafoli /Carpeta d'aprenentatge</p> <p>3.1.4. Compartir objectius</p> <p>3.2. Avaluació formativa (docent)</p> <p>3.2.1. Bases d'orientació</p> <p>3.2.2. Esquemes</p> <p>3.2.3. Mapes conceptuals</p> <p>3.2.4. Diaris de classe</p> <p>3.2.5. Resums</p> <p>3.3. Aconseguir superar dificultats i errors</p> <p>3.3.1. Tauleta Àgil o Kanban</p> <p>3.3.2. Bastides de suport</p> <p>3.3.3. Hora de consulta</p> <p>3.3.4. Pactar contractes (veure punt 4.1.4)</p>	<p>4.1. Acció tutorial individualitzada</p> <p>Carta de compromís</p> <p>4.1.2. Entrevista amb la família</p> <p>4.1.3. Entrevista tutor-alumne</p> <p>4.1.4. Contractes</p> <p>4.1.5. La tutoria entre iguals</p> <p>4.2. Acció tutorial en grup</p> <p>4.2.1. Cohesió de grup</p> <p>4.2.2. Cercle de diàleg – pràctiques restauratives</p> <p>4.2.3. Assemblea de classe</p> <p>4.3. Programes i projectes específics</p> <p>4.3.1. Prevenició situacions de conflictes</p> <p>4.3.2. Mediació escolar</p> <p>4.3.3. Filosofia 3/18</p> <p>4.3.4. Educació emocional</p> <p>4.4 Orientació acadèmica i professional.</p> <p>4.4.1. Orientació acadèmica</p> <p>4.4.2. Orientació professional</p>

FONTS:

- Documents per a l'organització i la gestió dels centres
- L'orientació educativa i l'acció tutorial al llarg i en cada una de les etapes educatives i dels ensenyaments
- Materials Neus Sanmartí
- Escoles :
- Consell Escolar de Catalunya, Departament d'Ensenyament (2014).